

Власенко О.М. Проблема формування морально-патріотичних цінностей студентів в умовах освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу // Проблеми освіти: Наук-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – Київ, 2015. – №. 85. – Спецвипуск. – С. 14-17.

УДК 378.1

ВЛАСЕНКО О.М.,
канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

**ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ
СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

В даній статті автор аналізує проблему формування морально-патріотичних цінностей особистості молодшої людини в умовах освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу. Характеризується процес формування морально-патріотичних цінностей, розглянуто теоретичні передумови формування цінностей молодшої людини.

Ключові слова: духовність, моральність, морально-патріотичні цінності, процес формування морально-патріотичних цінностей, інтеріоризація цінностей.

В данной статье автор анализирует проблему формирования морально-патриотических ценностей личности молодого человека в условиях образовательно-воспитательной среды высшего учебного заведения. Характеризуется процесс формирования морально-патриотических ценностей, рассмотрены теоретические предпосылки формирования ценностей молодого человека.

Ключевые слова: духовность, нравственность, морально-патриотические ценности, процесс формирования морально-патриотических ценностей, интериоризация ценностей.

In this article the author analyzes the problem of formation of moral and patriotic values of the young person in the conditions of educational environment of higher education. It is characterized by the formation of moral and patriotic values, the theoretical suppositions of establishing the values of the young person.

Keywords: spirituality, morality, moral and patriotic values, the formation of moral and patriotic values, interiorization of values.

Формування духовно багаті й всебічно розвиненої особистості є важливою метою і в той же час необхідною умовою розбудови нашої держави. Тому проблема формування духовної культури молоді є актуальною, і належить до проблеми соціального характеру, оскільки пов'язана з таким поняттям, як формування особистості.

Патріотичне виховання – відображення ставлення до Батьківщини, свого народу, традицій на тих чи інших етапах розвитку цивілізації. Це «вічна тема» традиційної педагогіки, обумовлена об'єктивною необхідністю цілісності держави. В Україні ідея морально-патріотичного виховання розвивалася в руслі народної філософської та педагогічної думки, але разом з тим її відрізняли традиції самоврядування, взаємодопомоги, соціального захисту та цілісності громади, Батьківщини в цілому, досягнення згоди шляхом колективного обговорення важливих проблем, що згодом стало одним з витоків формування основ любові до Батьківщини.

Визначаючи патріотизм як одну з провідних духовно-моральних якостей, яка включає в себе, в тому числі, загальнолюдські цінності, необхідно переосмислити його зміст в нових соціально-економічних умовах, при цьому проблема патріотичного виховання підростаючого покоління на традиційних цінностях вітчизняної культури залишається, як і раніше, актуальною.

Освітньо-виховне середовище вищого навчального закладу є важливим фактором особистісного розвитку молодшої людини. Основними чинниками впливу освітнього середовища на розвиток особистості є створення ідеалу суспільного життя, активного піднесення ролі соціально-виховних впливів на формування особистості студента, мінімізація деструктивної дії на особистість проявів буденного життя.

Слід зазначити, що патріотичне виховання нерозривно пов'язане також з моральним, трудовим, естетичним, сімейним вихованням. Кожен із цих напрямів вирішує свої задачі, але порівняльний аналіз свідчить про наявність спільного, що зумовлює необхідність їх комплексного вирішення, тобто патріотичне виховання інтегрує різні напрями виховної роботи, які відбуваються в освітньо-виховному середовищі вищого навчального закладу.

Сьогоднішнє юнацтво зростає у складних умовах переходу від упереджених стереотипів мислення та соціальної поведінки. Молоді завжди були притаманні такі риси як відкритість, щирість почуттів, відчуття нового, юнацький максималізм, рішучість. Проте у нових соціокультурних умовах проблеми культури, духовності й освіти взаємопов'язані і мають сприяти життєвому і професійному самовизначенню особистості молодшої людини.

Звісно, важливого значення в Україні у контексті євроінтеграційних процесів набувають питання підготовки кваліфікованих спеціалістів. Ці питання стають дедалі актуальнішими, зважаючи на те, що наша держава визначила для себе європейський шлях розвитку і підтримала ідею створення «європейської зони вищої освіти». Сучасний український студент може розкриватися через наступні якості та вміння: загальна культура, «прагнення до самовдосконалення», комунікабельність, ерудованість, знання рідної та іноземних мов, любов до професії, здатність навчатися тощо.

Отже, для підготовки спеціаліста європейського рівня слід вирішити такі проблеми: реформування системи освіти з урахуванням європейських норм та стандартів, вітчизняних культурних та науково-технічних здобутків; посилення мовної підготовки для сприяння мобільності майбутнього фахівця; створення моделі сучасного європейського фахівця та умов для його розвитку та самореалізації; визначення переліку ключових компетентностей сучасного спеціаліста, їх змісту, рівня та показників сформованості, враховуючи вітчизняний та зарубіжний досвід; забезпечення сприятливих умов для самореалізації особистості в Україні відповідно до її інтересів та можливостей; створення умов для розвитку громадянської активності, професіоналізму, високої мотивації до праці як основи конкурентоспроможності громадянина, а відтак, держави; виховання здатності протидіяти проявам аморальності, бездуховності, антигромадської діяльності; розвиток світоглядної культури молодшої людини, її ціннісних орієнтацій і створення умов для вільного світоглядного вибору тощо.

Сьогодні духовність являє собою відображення у системі мотивів особистості двох фундаментальних потреб: ідеальної потреби пізнання й соціальної потреби жити і діяти у суспільстві. Тому з категорією духовності співвідноситься потреба пізнання світу, себе, сенсу і свого призначення у житті. Об'єктивна корисність духовної діяльності людини діалектично поєднується із суб'єктивною безкорисливістю, де нагорода – задоволення, що надається процесом пізнання оточуючого світу і задоволення від почуття виконаного обов'язку; покарання – докір сумління і почуття провини.

Духовність й моральність є найважливішими характеристиками молодшої людини. Духовність визначається як спрямованість особистості до обраних цілей, ціннісна характеристика свідомості. Моральність являє собою сукупність загальних принципів поведінки людей по відношенню один до одного й до суспільства. У поєднанні вони складають основу особистості, де духовність – вектор її руху (самовиховання, самоосвіта,

саморозвиток), духовність є основою моральності. Духовність імпліцитно несе в собі оцінний компонент й безпосередньо пов'язана з емоційною сферою молодшої людини. Як здатність людини до духовного життя, як сутнісна риса, духовність має атрибутивний характер (вона притаманна усім без винятку людським індивідам), проте ця здатність закладена в людині потенційно. Духовність може реалізовуватися в реальних людських вчинках, у творіннях культури, в особистісних переживаннях. У найвищому своєму вираженні духовність є проявом надсвідомості. Органом надсвідомості є серце – центр емоційно-мотиваційної сфери. А згадуючи відомого швейцарського педагога Й.-Г.Песталоцці, можна стверджувати, що духовно-моральне виховання особистості спрямоване на «піднесення серця» дитини як центру духовного життя, таке виховання є процесом організованого, цілеспрямованого як зовнішнього, так і внутрішнього (емоційно) впливу педагога на духовно-моральну сферу особистості. Цей вплив носить комплексний, інтегрований характер щодо почуттів, бажань особистості. Вибір цінностей опосередкований творчим потенціалом педагога та гуманізмом його особистості. У педагогічному плані вибір ціннісних пріоритетів є вибором об'єктів духовних потреб особистості, які мають увійти у свідомість дитини, стати її внутрішнім «я» в процесі інтеріоризації моральних цінностей.

Моральність – це компонент культури, змістом якого виступають моральні цінності, що становлять основу свідомості. Моральність – це здатність людини діяти, думати й відчувати у відповідності зі своїм духовним початком.

Пріоритет сучасного суспільства – загальнолюдські цінності. Критеріями цих цінностей виступають не лише уявлення про такі моральні якості, як доброзичливість, повага до людської гідності, милосердя, доброта, чесність, людяність, толерантність, порядність тощо. Цінності регулюють відносини між людьми, здійснюють духовний зв'язок поколінь, наповнюють сенсом виховну діяльність і, таким чином, являють собою невід'ємне явище життя людства.

Морально-патріотичні цінності – елементи структури особистості, узагальнені уявлення людей про норми своєї поведінки, вищі внутрішні принципи, знання і почуття, виступаючи в якості осмислення свого морального і патріотичного становища в суспільстві, які визначають ставлення людини до самої себе, реальної дійсності, до інших людей і його подальшу поведінку, як особистості.

Таким чином, морально-патріотичні цінності є генетично похідними від цінностей суспільства і виступають як внутрішні носії соціальної регуляції, які проявляються, з одного боку, в прагненні людини до відносин і вчинкам, відповідним моральним нормам, з іншого боку, в усвідомленні себе вільною, сумлінною і відповідальною особистістю.

В сучасному суспільстві виховання молоді прямо пропорційно пов'язане із зростанням рівня інформованості молодого покоління, тому виникає необхідність здійснення морально-патріотичного виховання молоді на якісно новому рівні, що сприятиме виробленню у молодого покоління правильного розуміння патріотизму та власної позиції з даної проблеми. Для вирішення усіх цих питань виховна робота у вищому навчальному закладі повинна проводитися за наступними напрямками: визначення пріоритетних напрямків роботи з морально-патріотичного виховання на сучасному етапі, збагачення змісту морально-патріотичного виховання; розвиток форм і методів виховання на основі нових інформаційних технологій; посилення громадянсько-патріотичної спрямованості в програмах соціально-гуманітарних дисциплін, необхідність застосування інноваційних форм педагогічного впливу на молодих людей, підвищення рівня підготовки, а також рівня сформованості патріотичної вихованості. Такий підхід допомагатиме молодим людям реалізувати свої здібності й обдарування, особистісні та професійні плани, створити духовні засади формування особистості майбутнього фахівця.

Література

1. Бех І.Д. Концепція виховання особистості // Рідна школа. – 1991. – № 5. – С. 40-47.
2. Ващенко Г. Виховний ідеал. Підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків. – Полтава: Полтавський вісник, 1994. – 192 с.

3. Вишневський О. Орієнтири національного виховання // Рідна школа. – 1994. – № 6. – С. 42-46.
4. Дубасенюк О.А. Теорія і практика професійної виховної діяльності педагога: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2005. – 367 с.
5. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інформаційний збірник МО України, 1996. – № 13.
6. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української держави // Педагогічна газета. – 2000. – № 6 (72), червень. – 6 с.